

Lakialoite LA 8/2021 vp

Sinuhe Wallinheimo kok ym.

Lakialoite laiksi alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Lakialoitteessa ehdotetaan alkoholilain (1102/2017) 3 §:n 1 momentin muuttamista siten, että alkoholijuoman vähittäismyynti määritellään jatkossa nykyistä tarkemmin alkoholijuoman myynniksi hyväksytystä vähittäismyyntipaikasta nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemissa tiloissa tai myyjän järjestämässä valvonnassa ja lakiin lisätään alkoholijuoman etämyyntiä ja etäostoa koskevat määritelmät erotukseksi edellä mainitusta varsinaisesta vähittäismyynnistä. Lisäksi ehdotetaan sanotun lain 2 luvun 6 §:n 1 momenttiin lisättäväksi uusi 8 kohta siten, että lakiin lisätään nimenomainen säännös, jonka mukaan kaikkien alkoholijuomien etämyynti ja etäosto toisesta EU-maasta Suomeen on sallittua.

Aloitteessa ehdotetaan lisäksi, että alkoholilain 2 luvun 6 §:n 1 momenttiin lisätään uusi 9 kohta siten, että taho, jolla on alkoholijuomien vähittäismyyntilupa, saa myydä täysi-ikäiselle kuluttaja-asiakkaalle lupansa mukaisia alkoholijuomia joko etämyynti- tai etäostomenettelyllä ilman erillistä lupaa ilmoituksella Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskukseen ja valvontavirastolle. Lisäksi ehdotetaan 5 luvun 37 §:ään lisättäväksi uusi 4 momentti siten, että etämyynti- ja etäostomenettelyssä vastuu kieltojen valvonnasta asetetaan sille, joka luovuttaa juomat asiakkaalle.

PERUSTELUT

Vaalikaudella 2015—2019 toteutettiin alkoholilain kokonaisuudistus, jonka yhteydessä esillä oli myös alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti. Suomen alkoholilainsäädännössä ei ole koskaan ollut etämyyntiä suoranaisesti koskevia säädöksiä, ja se on koko EU-jäsenyyden ajan toiminut lähinnä valmisteverotusta koskevan sääntelyn ja viranomaisohjeistuksen varassa. Vuonna 2007 sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen hallinnonalalla omaksuttiin näkemys, että etämyynti olisikin kiellettyä ja toisaalta ns. etäosto sallittua. Mikään laki ei tässä yhteydessä muuttunut, eikä kieltoa koskaan notifioitu EU:lle.

Kauden 2015—2019 kokonaisuudistuksen yhteydessä etämyyntikysymys jäi ratkaisematta osin siksi, että asiasta ei löytynyt poliittista yhteisymmärrystä, ja osin siksi, että EU-komissio ei hyväksynyt etämyynnin kieltämistä. Etämyynnin sääntelyä koskeva erillinen lakimuutoshanke kaatui niin ikään komission yksityiskohtaiseen lausuntoon, jossa mm. todettiin, että etämyynnin kieltäminen olisi tuonnin määrällinen rajoitus, jollaiset ovat sisämarkkinoilla kiellettyjä, ellei pystytä osoittamaan toimenpiteen olevan tehokas ja välttämätön keino saavuttaa tiettyjä päämääriä, jotka

Lakialoite LA 8/2021 vp

on tyhjentävästi määritelty. Tällaisia perusteita sosiaali- ja terveysministeriö ei ole kyennyt esittämään.

Huolimatta siitä, että mitään lakiin perustuvaa ja EU-oikeuden näkökulmasta soveltamiskelpoista etämyyntikieltoa ei ole koskaan ollut, sosiaali- ja terveysministeriö ja sen alainen hallinto käytännössä toteuttavat kieltoa, mistä esimerkkinä on joukko STM:n ja Valviran aloitteesta vuonna 2020 käynnistettyjä poliisitutkintoja etämyyntitoimintaa harjoittavia yrityksiä vastaan. Helmikuun alussa 2021 EU-komissio käynnisti EU Pilot -menettelyn, jonka tarkoituksena on selvittää, onko Suomi rikkonut EU-lainsäädäntöä etämyynnin vastaisilla viranomaiskäytännöillään. On mahdollista, että seuraavassa vaiheessa komissio aloittaa Suomea vastaan rikkomusmenettelyn.

Aiemmat yritykset säätää etämyynti kielletyksi ovat kaatuneet EU-oikeuden vastaisina, ja kun tosiasiat ja olosuhteet eivät ole muuttuneet, tuskin on aihetta odottaa, että mahdolliset myöhemmätkään yritykset kiellon säätämiseksi menestyisivät sen vahvemmin. Lainsäädännössä ei ole sinänsä epäselvyyttä: kun rajat ylittävän etämyynnin kieltoa ei ole, ei se voi olla kiellettyä. Rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaan rangaistavaksi ei voi katsoa sellaista toimintaa, jota ei ole lailla säädetty kielletyksi. Vuosien ajan jatkunut tulkintoja hämärtävä viranomaistoiminta on kuitenkin tosiasiallisesti aikaansaanut epäselvän tilanteen. Sekä kuluttajien että alalla toimivien yritysten oikeusturvan näkökulmasta olisi paras, että etämyynti säädettäisiin selkeästi sallituksi. Näin voitaisiin jatkossa keskittyä toiminnan valvontaan, haittojen ennaltaehkäisyyn ja verotukseen liittyvien puutteiden korjaamiseen sen sijaan, että viranomaisten ja oikeuslaitoksen voimavaroja kulutetaan olemattoman substanssilainsäädännön perusteella ajettaviin oikeusprosesseihin.

Jos toisesta EU-maasta Suomeen tapahtuva etämyynti säädetään selkeästi sallituksi, asiaan liittyvä ja lähinnä Suomen omasta viranomaistoiminnasta johtuva EU-oikeudellinen epäselvyys poistuu kokonaan. Avoimeksi jää vain kysymys suomalaisten alkoholialan toimijoiden tasapuolisesta kohtelusta. Toisaalta on tarkasteltava sinänsä EU-oikeuden mukaiseksi todetun yksinoikeus- ja vähittäismyyntilupajärjestelmän asettamia reunaehtoja. Tasapainoinen ratkaisu tähän ongelmaan on, että kotimaiset luvanvaraista vähittäismyyntiä harjoittavat toimijat saavat jatkossa myydä olemassa olevan vähittäismyyntilupansa mukaisia tuotteita kuluttajille myös etämyynti- tai etäostomenettelyllä. Tämä koskisi niin juomavalmistajia kuin ravintoloita ja päivittäistavarakauppaa.

Alkoa koskevia muutoksia tässä lakiehdotuksessa ei ole, koska Alkolla on jo voimassa olevan lainsäädännön mukaan mahdollisuus myydä yksinoikeutensa piirissä olevia juomia kuluttajille myös omien myymälöidensä ulkopuolisten ns. luovutuspaikkojen välityksellä. Monopolin tai vähittäismyyntiluvan lupajärjestelmän olemassaoloon rajat ylittävän etämyynnin sallitaksi säätämisellä ei ole vaikutusta, koska monopoli ja vähittäismyyntiluvanvaraisuus koskevat vain maan rajojen sisällä tapahtuvaa vähittäismyyntiä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Lakialoite LA 8/2021 vp

Laki

alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan alkoholilain (1102/2017) 3 §:n 1 momentin 11 kohta ja
lisätään 3 §:n 1 momenttiin uusi 17 ja 18 kohta, 6 §:n 1 momenttiin uusi 8 ja 9 kohta ja 37 §:ään
uusi 4 momentti seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

11) *alkoholijuoman vähittäismyynnillä* alkoholijuoman myyntiä hyväksytystä vähittäismyyn-
tipaikasta nautittavaksi muualla kuin myyjän hallitsemisissa tiloissa tai myyjän järjestämässä val-
vonnassa;

17) *alkoholijuoman etämyynnillä* menettelyä, jossa myyjä toimittaa alkoholijuomia kuluttaja-
asiakkaalle tämän kotiin tai erilliseen toimituspisteeseen joko kuljettamalla ne itse tai käyttämäl-
lä ulkopuolista palveluntarjoajaa, ja jossa vastuu valmisteveroista on myyjällä tai myyjän asetta-
malla veroedustajalla;

18) *alkoholijuoman etäostolla* menettelyä, jossa kuluttaja-asiakas ostaa alkoholijuomia ja jär-
jestää itse niiden kuljetuksen kotiinsa tai erilliseen toimituspisteeseen myyjän siihen osallistumat-
ta, ja jossa vastuu valmisteveroista on ostajalla.

6 §

Poikkeukset luvanvaraisuudesta

Edellä 5 §:ssä säädetystä poiketen:

8) kaikkien alkoholijuomien etämyynti ja etäosto toisesta EU-maasta Suomeen on sallittu;
9) se, jolla on tämän lain mukainen alkoholijuomien vähittäismyyntilupa, saa myydä täysi-
ikäiselle kuluttaja-asiakkaalle vähittäismyyntilupansa mukaisia alkoholijuomia joko etämyynti-
tai etäostomenettelyllä ilman erillistä lupaa, jos on tehnyt ennen tässä tarkoitettun toiminnan aloit-
tamista asiasta ilmoituksen Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolle.

Lakialoite LA 8/2021 vp

37 §

Vähittäismyynti- ja anniskelukiellot

Etämyynti- ja etäostomenettelyssä vastuu tässä pykälässä säädettyjen kieltojen valvonnasta on sillä, joka luovuttaa juomat asiakkaalle.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ .

Lakialoite LA 8/2021 vp

Helsingissä 3.3.2021

Sinuhe Wallinheimo kok
Jani Mäkelä ps
Ville Kaunisto kok
Pia Kauma kok
Arto Satonen kok
Wille Rydman kok
Jaana Pelkonen kok
Saara-Sofia Sirén kok
Sari Sarkomaa kok
Elina Lepomäki kok
Atte Harjanne vihr
Ritva Elomaa ps
Marko Kilpi kok
Petteri Orpo kok
Mikko Kärnä kesk
Jukka Mäkynen ps
Kari Tolvanen kok
Joonas Könttä kesk
Riikka Purra ps
Ruut Sjöblom kok
Matias Marttinen kok
Janne Heikkinen kok
Jukka Kopra kok
Juhana Vartiainen kok
Timo Heinonen kok
Markku Eestilä kok
Sari Multala kok
Heikki Vestman kok
Mari-Leena Talvitie kok
Jari Myllykoski vas
Joakim Strand r
Vilhelm Junnila ps
Anne-Mari Virolainen kok
Anna-Kaisa Ikonen kok
Hussein al-Tae sd
Jari Ronkainen ps
Sheikki Laakso ps
Pasi Kivisaari kesk
Inka Hopsu vihr
Noora Koponen vihr
Outi Alanko-Kahiluoto vihr
Sanna Antikainen ps
Ari Koponen ps
Pauli Kiuru kok

Lakialoite LA 8/2021 vp

Ben Zyskowitz kok
Mia Laiho kok